

Paweł Czyszczak

Wicedyrektor SP29 Leonardo w Gdańsku
Koordynator Szkoły Ćwiczeń PSP Leonardo

Szkoła jako przestrzeń wspólna

Ekspresem od początków placówki po Szkołę Ćwiczeń

Publikacją, która trafia do Państwa rąk stanowi zwieńczenie projektu pt. Szkoła Ćwiczeń w PSP Leonardo w Gdańsku. Samo przedsięwzięcie trwało ponad dwa lata i wiązało się z licznymi działaniami skierowanymi względem nauczycieli województwa pomorskiego (o tych działaniach będzie mowa w dalszych częściach). Oprócz tego, był to czas wypełniony dyskusjami, nawiązywaniem relacji, podejmowaniem inicjatyw i wielokrotnie stawaniem w perspektywie rozwoju na wielorakich płaszczyznach. Poszczególne części powstawały przez partnerów projektu tj. Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli oraz Ateneum - Akademię Nauk Stosowanych. Przechodząc do sedna, warto, chociaż w telegraficznym skrócie, spojrzeć na historię miejsca jakim jest Szkoła Podstawowa nr 29 im. Jerzego Pucka w Gdańsku, która nazywana jest Leonardo.

Szkoła na Miałkim Szlaku - jak to się zaczęło?

Kameralny budynek z charakterystycznej czerwonej cegły został wzniesiony w 1904 roku. Świadczą o tym nie tylko dokumenty, ale artefakty w postaci sędziwych cyfr na murze ściany frontowej. Szkoła na Rudnikach (dawniej: niem. Bürgerwiesen) została usytuowana przy piaszczystej drodze, a istniejące niegdyś wysokie okna budynku wychodziły na rozległą równinę Żuław. Sama dzielnica, mająca obecnie charakter przemysłowo-mieszkaniowy, położona jest między Martwą Wisłą a Optywem Motławy. Wracając na tory retrospekcji historycznej należy wspomnieć, że pierwsza wojna światowa nie naruszyła budynku szkoły oraz nie wprowadziła zmian w charakterze tego miejsca. Z relacji dotyczących okresu II wojny dowiadujemy się, że budynek przemianowany został na stanowisko obronne Wermachtu. W trakcie walk o Pomorze gmach

ucierpiał, a jego mury zostały uszkodzone poprzez ostrzały artyleryjskie (ślady są widoczne do dziś). Interesujące zdarzenie wiąże się, ze zniszczeniem przez Niemców pompy w Marzęcinie - zdarzenie to doprowadziło do przerwania wałów obronnych, a w konsekwencji zalania okolicznych pól i budynku szkoły do poziomu parteru. I w tym miejscu rozpoczyna się powojenne historia tego miejsca. W Kronice Szkolnej pod datą 23 sierpnia 1945 roku odnajdujemy bolesną relację pierwszego powojennego kierownika pana Grzegorza Oryszczaka:

„Inspektor Szkolny w Gdańsku mianował mnie tymczasowym kierownikiem szkoły powszechnej Nr 29 w Gdańsku - Rudnikach, a żonę moją, Zofię Oryszczak, nauczycielką tejże szkoły. Budynek szkolny w Rudnikach był jedną z głównych placówek obrony wojsk niemieckich, a potem rosyjskich, dlatego został poważnie uszkodzony. Budynek przedstawiał się następująco: dach był całkowicie zrujnowany, pociski na wylot zrobiły poważne wyłomy w murze, okna były bez szyb, a ramy porzucany po całym ogrodzie (nieczytelne) w klasach było pełno gruzu. Sprzęt szkolny w piwnicy zalanej wodą został całkowicie zniszczony. Ocalało tylko 18 ławek na podwórzu szkolnym. Na podwórzu było pełno amunicji, łomu żelaznego, gruzu, dookoła szkoły zaś pełno wody (...).”

Z odręcznych wpisów kierownika Oryszczaka dowiadujemy się, że dotarcie do placówki było utrudnione i najlepszym środkiem transportu była łódka. Odnajdujemy tam również informację o powołaniu pierwszego zebrania Koła Rodzicielskiego, którego to członkowie zobowiązali się do przeprowadzenia remontu budynku. Dopiero po pokryciu części dachu dachówką, wypompowaniu wody z piwnicy, zabezpieczeniu wejścia oraz wyłomu w ścianie szczytowej oraz wybieleniu i wyczyszczeniu jednej z sal rozpoczęto rok szkolny w dniu 10 października 1945. Była to jedna z pierwszych szkół w polskim Gdańsku. Od tego momentu zaczęła funkcjonować jako Szkoła Podstawowa nr 29 przy ulicy Dobrzyńskiej. Naukę rozpoczęli uczniowie, którzy urodzili się w latach 1932-1939. Było ich 32 - wśród nich 18 chłopców i 14 dziewczynek, a kierownik szkoły relacjonował dalej:

„15 uczniów przyjęto na tej podstawie, że ich rodzice, byli obywatele Wolnego Miasta Gdańska, starają się o uzyskanie obywatelstwa polskiego. Reszta uczniów to przeważnie dzieci repatriantów, względnie osobników z głębi kraju”.

Szkoła rozpoczęła swoją regularną pracę. Na kartach kroniki odnajdujemy zapisy codziennych sytuacji, ale i takich zdarzeń, które w ocenie kronikarza były kluczowe i ważne dla rozwoju samej placówki, jak i szeroko pojętego środowiska lokalnego. Interesujące jest przyglądanie się ilości uczniów, która dynamicznie się zmieniała na przestrzeni lat, i tak na przykład w roku szkolnym 1955/1956 naukę rozpoczęło 340 uczniów, a niemal dekadę później w roku szkolnym 1963/1964 było ich już 620 - co ze względów kameralności budynku musiało być niestęchanie trudne. Z kart kroniki, która była najczęściej prowadzona przez samego kierownika szkoły na co wskazuje charakter pisma, dowiadujemy się również informacji o ludziach mieszkających na terenie Rudnik, a w jakiś sposób związanych ze szkołą. I tak na przykład z wpisu z dnia 15 lipca 1962 roku wynika, że niejaki „rolnik Józef Kuskowski zam. Przy ul. Połęże 17 wyróżnia się postawą społeczną. Wypłacił sumę 30 000 zł na Dom Chłopa w Warszawie, na PCK i SFBS”. Na pierwszy rzut oka, jest to prozaiczne, ale z punktu widzenia socjologii informacje takie dostarczają nam obraz społeczności głęboko zaangażowanej, w której szkoła była ulokowana niejako w centrum, stanowiła ośrodek lokalnej aktywności, oraz ponosiła w pewien sposób odpowiedzialność za „tworzenie dowodów” aktywności ludzi w rzeczywistości, kiedy przepływ informacji bazował tylko na słowie pisanym.

15 czerwca 1964 roku została podjęta decyzja o rozbudowie szkoły. W kronice oraz z zachowanych wycinków prasowych dowiadujemy się, że finalnie remont zakończył się dobudowaniem „obszernego pawilonu wraz z salą gimnastyczną, jednej kondygnacji”.

„Trudne warunki nauki miała dziatwa w peryferyjnej gdańskiej szkole nr 29 na Rudnikach. Panowała w niej ciasnota, brak było sali gimnastycznej, pracowni, a ogrzewanie piecowe nie gwarantowało w zimie należytej temperatury (...) Ponadto szkolne ubikacje znajdowały się na zewnątrz budynku (...) Została ona (szkoła) powiększona o nowy obszerny pawilon, otrzymała jeszcze jedną kondygnację i c. o. (...) Dzięki temu szkoła jest całkowicie przygotowana do realizacji nowego, 8-letniego programu nauczania. W przyszłym roku szkolnym będzie mogła ona przyjąć o ponad 200 uczniów więcej”.*

---

* wycinek prasowy prawdopodobnie z dnia 15 stycznia 1965 roku

Na przestrzeni lat, jak to w każdej innej szkole, dochodziło do zmian na stanowisku dyrektora. W przypadku Szkoły Podstawowej nr 29 chronologicznie funkcję tę pełnili:

- Grzegorz Oryszczak
- Adela Zakrzewska
- Janusz Daszuta
- Teresa Marczuk
- Grażyna Piecyk
- Hanna Dahms

Od września 2012 kiedy to szkoła została przekazana do prowadzenia Fundacji Familijny Poznań, a obecnie Ogólnopolski Operator Oświaty dyrektorami szkoły byli:

- Szymon Buda
- Teresa Górzyńska - Frask
- Maria Rudnicka
- Magdalena Chmielewska (obecnie)

Od szkoły samorządowej po szkołę prowadzoną przez fundację

Właśnie 2012 rok stanowił nowy rozdział na kartach historii szkoły na Miątkim Szlaku. 9 marca 2012 roku podpisano umowę na przekazanie prowadzenia szkoły na rzecz Fundacji Familijny Poznań (obecnie Ogólnopolski Operator Oświaty). Był to pierwszy taki przypadek w województwie pomorskim. Małą, podupadającą szkołą, zagrożoną likwidacją ze względu na bardzo niską liczbę uczniów (uczyło się wtedy w niej około 70 dzieci) kwalifikowała się do prawnego zapisu mówiącego o możliwości przekazania prowadzenia takiej placówki osobie fizycznej, bądź prawnej. Taką chęć wykazała fundacja z Poznania mająca już wtedy osiągnięcia na polu edukacyjnym. Owe zmiany wiązały się z silnymi emocjami wśród kadry oraz społeczności szkolnej. Sygnatariuszami umowy przekazania była Ewa Kamińska - wiceprezydent Gdańska do spraw polityki społecznej oraz wiceprezes Fundacji Familijny Poznań Mateusz Krajewski (obecnie prezes). W uroczystości wzięła udział także była minister edukacji Katarzyna Hall. Zaproszeni byli również pracownicy szkoły, rodzice, Radni Osiedla Rudniki oraz inne osoby, dla których dalsze funkcjonowanie szkoły w tej części Gdańska było rzeczą priorytetową. Pomimo zmian szkoła pozostała placówką publiczną, bezpłatną, z obwodem.

W szkole zaczęto dokonywać modernizacji i wyposażać ją w nowe i nowoczesne pomoce i sprzęty. Oprócz tego zmieniła się oferta szkoły. Fundacja postawiła na rozbudowanie oferty edukacyjnej o języki obce (większa ilość godzin) oraz ofertę zajęć dodatkowych. W celu poszerzenia grupy odbiorców rozpoczęto organizowanie dowozu dzieci do placówki. Na przestrzeni 11 lat szkoła brała udział w licznych projektach (np. You better work outside - outside education in PSP Leonardo, Projekt ponadnarodowej mobilności uczniów „Jesteśmy przyszłością”, Erasmus Plus dla nauczycieli, Aktywna Tablica, wymiany uczniowskie). Od kilku lat realizowane są z powodzeniem klasy sportowe o profilu szachu, w których dzieci pod okiem trenera uczą się tajników tej gry i osiągają wysokie noty w zawodach zewnętrznych.

Od dwóch lat prowadzone są również klasy w których uczniowie uczą się języka kaszubskiego i w ramach zajęć poznają region i tradycje z nim związane. Od września 2021 roku prowadzone są także zajęcia z żeglarską, a w ramach propagowania tej dziedziny sportu organizowane są Pikniki Żeglarskie z praktycznymi zajęciami na wodzie.

W codziennej rzeczywistości szkolnej staramy się, aby ta szkoła była miejscem otwartym, przyjaznym, szytym na miarę i potrzeby każdego dziecka. W tym celu co roku oferujemy wachlarz zajęć dodatkowych tzw. Kanonów - na których uczniowie mogą rozpoznawać i rozwijać swoje pasje. Zajęcia mają różne profile, począwszy od zajęć sportowych, gimnastycznych, poprzez zajęcia wokalne, artystyczne, skończywszy na zajęciach praktycznych podczas których uczniowie gotują, dokonują eksperymentów, czy hodują rośliny w szkolnym ogrodzie. Od dwóch lat, idąc za trendami wyznaczanymi przez inne placówki, zrezygnowaliśmy z dzwonka, który zazwyczaj w korelacji z człowiekiem jest czynnikiem stresogennym. W myśl zasady otwartości, w ramach modernizacji budynku po przejęciu przez fundację, w drzwiach do sal lekcyjnych umieszczone są przeszklone okienka. Wszyscy uczniowie szkoły mają do dyspozycji indywidualną szafkę na swoje prywatne rzeczy. Na gruncie gdańskich szkół podstawowych, gdzie dominuje model wielooddziałowy, wyróżniamy się kameralnością (w szkole funkcjonuje 12 oddziałów). Wszystkie zajęcia edukacyjne rozpoczynają się o godzinie ósmej i są realizowane podczas jednej zmiany, więc wszyscy uczniowie kończą lekcje około godziny 13/14. Przerwy pomiędzy zajęciami staramy się, aby były aktywne - podczas długich przerw do dyspozycji dzieci są place zabaw na terenie placówki.

Mała szkoła w niewielkiej społeczności lokalnej często funkcjonuje jako swoiste centrum, które scala różne podmioty. W myśl tej koncepcji społeczność szkoły ściśle współpracuje z Radą Dzielnicy Rudniki, czego owocem były organizowane festyny czy akcja Popołudnia w Leonardo - czyli tematyczne zajęcia dla mieszkańców dzielnicy.

Tworząc szkołę, kreując działania i podejmując zmiany jako partnera zawsze obieramy rodziców i opiekunów, którzy są niewątpliwymi specjalistami od swoich dzieci. Cyklicznie się spotykamy, słuchamy rad i zawsze wypracowujemy wspólne rozwiązanie różnych spraw. Zmiany jakie dokonywały i nadal dokonują się w przestrzeni, ale i myśleniu o szkole na Miątkim Szlaku do zasługa wielu podmiotów: bezsprzecznie społeczności szkolnej w skład której wchodzi uczniowie, rodzice, nauczyciele i pracownicy szkoły, organ prowadzący Ogólnopolski Operator Oświaty, władze Miasta Gdańska, czy społeczność lokalna

Szkoła Ćwiczeń w Publicznej Szkole Podstawowej Leonardo w Gdańsku

1. O modelu Szkoły Ćwiczeń

Model szkoły ćwiczeń powstał podczas trwania projektu pozakonkursowego „Wspieranie tworzenia szkół ćwiczeń”, realizowanego przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w latach 2016-2018. Koncepcja ta została także wdrożona w trakcie trwającego 10 miesięcy pilotażu (wrzesień 2017 - maj 2018). Decyzja o tworzeniu szkoły ćwiczeń, z założenia, musi wynikać z potrzeb takich podmiotów jak dyrektor placówki, nauczyciele, rodzice oraz uczniowie. Wyżej wymienione podmioty są koniecznymi elementami procesu dydaktyczno-wychowawczego. Każdy z nich jest tak samo ważny, a brak któregośkolwiek wprowadzałby aberrację w pożądanym procesie. I w końcu - bycie szkołą ćwiczeń to wyróżnienie, ale także odpowiedzialność, która wiąże się ze ściśle określonymi zadaniami rozłożonymi w czasie.

Zdefiniowanie pojęcia szkoły ćwiczeń, według dokumentu Ośrodka Rozwoju i Edukacji, oparte zostało na trzech funkcjach:

- **funkcji dydaktycznej**, polegającej na prezentowaniu studentom oraz nauczycielom skutecznych metod i form pracy z podopiecznymi oraz prezentowaniu rozwoju organizacyjnego szkoły jako społeczności uczącej się - dążącej do kreowania kompetencji nauczycieli i uczniów;
- **funkcji promocyjnej**, zogniskowanej na promowaniu innowacyjnych rozwiązań panujących wśród nauczycieli, wskazywaniu modelowych rozwiązań w procesie dydaktycznym, wychowawczym oraz organizacyjnym;
- **funkcji integracyjnej**, skupionej na integracji zasobów (wiedzy, kompetencji i działań) instytucji powołanych do wspierania pracy szkoły oraz kształcenia nauczycieli. Powyższe funkcje znajdują odniesienie w kontekście trzech perspektyw edukacyjnych:

a. rozwój samej szkoły, która stanie się szkołą ćwiczeń - rozwój kompetencji wszystkich nauczycieli tej szkoły, nie tylko tych, którzy realizują zadania projektu;

b. Procesu doskonalenia zawodowego nauczycieli korzystających z oferty szkoły ćwiczeń;

c. procesu przygotowania do zawodu nauczycielskiego - rozwijanie kompetencji wśród studentów.

W nakreślonej wyżej optyce szkoła ćwiczeń stanowi konglomerat zaplanowanych działań placówek tj. samej szkoły ćwiczeń, szkół współpracujących oraz instytucji zorientowanych na wspieranie procesu uczenia się nauczycieli i studentów. Idąc dalej szkoła ćwiczeń stanowić ma miejsce, w którym przyszli nauczyciele mają możliwość doświadczać praktycznej weryfikacji wiedzy teoretycznie poznawanej w toku studiów, a nauczyciele już pracujący, rozszerzać swój warsztat pracy.

Szkoła ćwiczeń	
Perspektywa studenta	Perspektywa czynnego nauczyciela
możliwość zmierzenia się z praktyką edukacyjną w obszarze kształcenia i wychowania pod kierunkiem nauczyciela szkoły ćwiczeń	możliwość rozwijania warsztatu pracy i dzielenia się swoimi innowacyjnymi pomysłami z innymi nauczycielami
Przygotowywanie oraz wspieranie (studentów i nauczycieli) zmierzające do prowadzenia skutecznych działań umożliwiających rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów przy jednoczesnym dbaniu o ich indywidualny rozwój - działania te finalnie wpłynąć mają na pozytywne nastawienie uczniów do otaczającej rzeczywistości, ułatwić im odkrywanie i rozwijanie zainteresowań, uczyć otwartości na nowe i wypracowywaniu zdobywania wiedzy opartym na doświadczeniach, przeżyciach, interpretacjach i autentycznym kontakcie z innym.	

Istotną jawi się tutaj rola nauczyciela szkoły ćwiczeń, od którego wymaga się otwartości do podejmowania wyzwań przy jednoczesnym ugruntowanym warsztacie pracy. W jego roli wspierać go mają pracownicy placówek wspierających szkołę wraz z ekspertami szkół wyższych i ośrodków doskonalenia zawodowego nauczycieli. W zamyśle wszystkie działania mają być wspólnie planowane, przygotowywane, a ostatecznie wykorzystywane w podnoszeniu kompetencji innych nauczycieli. Dla organów prowadzących i nadzorujących szkoła ćwiczeń stanowić ma ośrodek działań innowacyjnych, które mogą być wykorzystywane w działaniach związanych ze wspomaganie pracy szkół i inspirowaniu do podejmowania innowacyjnych działań zmierzających do rozwoju kompetencji kluczowych wśród uczniów.

„Szkoła ćwiczeń to również element systemu kształcenia przyszłych oraz doskonalenia zawodowego obecnych nauczycieli. W ramach swoich działań:

- wykorzystuje podmiotowy model budowania relacji nauczyciel - uczeń - rodzic;
- wyróżnia się skutecznym wprowadzaniem innowacyjnych działań służących rozwojowi niezbędnych na rynku pracy kluczowych kompetencji uczniów;
- wypracowuje i upowszechnia oraz promuje przykłady dobrych praktyk w zakresie rozwiązań wychowawczych, dydaktycznych i organizacyjnych;
- wdraża różne koncepcje i teorie pedagogiczne oraz prowadzi działania w zakresie praktycznego ich zastosowania w bezpośredniej pracy z uczniem;
- współpracuje z placówkami wspomaganiami, tj. poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, bibliotekami pedagogicznymi, realizując proces wspomagania - od diagnozy potrzeb do ewaluacji efektów - który służy rozwojowi szkoły jako organizacji uczącej się;
- działa w partnerstwie ze szkołami wyższymi kształcącymi nauczycieli, prowadząc wspólne działania na rzecz przełamywania podziału teoria - praktyka, profesjonalnego przygotowania studentów do zawodu i ciągłej modernizacji procesu edukacyjnego, warsztatu pracy nauczycieli oraz wdrożenia systemu wspomagania, nowych teorii, trendów i kierunków pedagogicznych;
- jest angażowana w rozwój lokalnej oświaty.

Założenia funkcjonowania szkoły ćwiczeń w systemie edukacji:

- Szkoła ćwiczeń jako miejsce upowszechniania innowacyjnych działań wspierających rozwój kompetencji kluczowych uczniów, ze szczególnym uwzględnieniem nauczania języków obcych, matematyki, przedmiotów przyrodniczych, technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK), dzielenia się wiedzą i umiejętnościami, współpracuje z innymi szkołami, placówkami wspomaganiami (PPP, BP, PDN) oraz ze szkołami wyższymi.

- Szkoła ćwiczeń jako miejsce rozwoju zawodowego dyrektorów i nauczycieli, którzy stosują ciekawe rozwiązania dydaktyczne, organizacyjne, wychowawcze w zakresie działań wspierających rozwój kluczowych kompetencji uczniów, ze szczególnym uwzględnieniem nauczania języków obcych, matematyki, przedmiotów przyrodniczych i TIK, jest partnerem kuratorium oświaty jako organu nadzoru pedagogicznego, a także organu prowadzącego szkołę.
- Szkoła ćwiczeń jako placówka realizująca lokalną strategię oświatową, związaną z budowaniem sylwetki absolwenta z wysokim poziomem kompetencji, skutecznie przygotowanego do funkcjonowania na lokalnym rynku pracy, współpracuje z jednostkami samorządu terytorialnego" (Model Szkoły Ćwiczeń, 3-5).

Reasumując, szkoła ćwiczeń jest modelem który funkcjonuje w systemie oświaty zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa pełniąc przy tym rolę „laboratorium” na rzecz przyszłych i obecnych nauczycieli w celu rozwijania ich kompetencji zawodowych. Organ prowadzący i organ nadzorujący wraz z dyrektorem tworzą warunki konieczne do funkcjonowania szkoły ćwiczeń. Przy realizacji zadań szkołę ćwiczeń wspierają placówki, szeroko rozumianego systemu wspomagania oraz szkoły wyższe. Zaangażowani nauczyciele zaś tworzą społeczność uczącą się - dzieląc się wiedzą, doświadczeniami i innowacyjnymi rozwiązaniami.

2. SP 29 Leonardo jako Szkoła Ćwiczeń

Początki myślenia o realizacji projektu Szkoła Ćwiczeń w Szkole Podstawowej nr 29 w Gdańsku były obarczone wieloma pytaniami i wątpliwościami - czy damy radę? Metody postępowania w owym projekcie są szczegółowo określone w Modelu Szkoły Ćwiczeń. Analizując sytuację szkoły i wiążąc ją ze strategiami projektu, dość szybko doszło do weryfikacji, że wiele działań realizowanych w placówce wpisuje się bezpośrednio w projekt. Rekrutacja nauczycieli Szkoły Ćwiczeń była procesem dość prostym z uwagi na kameralność grona pedagogicznego.

Koordynator z liderem analizując kandydaty za priorytet obrali posługiwanie się nowatorskimi metodami, łatwość w dzieleniu się doświadczeniem oraz otwartość na nowe przedsięwzięcia. W ten sposób wyłonionych zostało ośmioro nauczycieli (po czterech w kategorii kl. I-III oraz IV-VIII) w czterech obszarach edukacyjnych:

- przyrodniczym,
- matematycznym,
- językowym,
- informatycznym.

Początkowy etap wiązał się z wieloma obawami i pytaniami sprowadzającymi się głównie do zasadniczej kwestii „Czy będę potrafił przekazać swoje metody, swoją wiedzę innym nauczycielom?”. Wszelkie wątpliwości było wyjaśniane na bieżąco - wiązało się to też ze wsparciem i ukazaniem nauczycielom ich zasobów i nieświadomych możliwości.

Kolejny etap wiązał się ze współpracą nauczycieli Szkoły Ćwiczeń z metodykami Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku (obecnie Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli) w celu odbycia szkoleń dotyczących nowatorskich metod w zakresie nauczanych przedmiotów. Owe szkolenia miały na celu przygotowanie nauczycieli do trudnego zadania uczenia czynnych nauczycieli oraz osób przygotowujących się do zawodu nauczycielskiego. Wiązało się to z kolejnymi naturalnymi obawami, że nauczyciele szkół współpracujących będą nas oceniać, mogą pojawić się głosy krytyczne itp. Owocem współpracy z metodykami było napisanie przez nauczycieli Szkoły Ćwiczeń scenariuszy lekcji (po dwa w każdym obszarze i grupie wiekowej) które to, przy założeniu realizacji podstawy programowej, są innowacyjne, wykorzystują nowatorskie rozwiązania i pomoce. Opracowane scenariusze następnie miały stanowić podstawę lekcji pokazowych realizowanych z uczniami. Eksperti natomiast, przy konsultacji na nauczycielami, przygotowywali opracowania metodyczne, stanowiące poradniki dla nauczycieli szkół współpracujących.

Kolejnym realizowanym ogniwem była rekrutacja szkół współpracujących wraz z nauczycielami. Założenia projektu wskazywały konieczność zaangażowania siedmiu szkół. Rekrutację rozpoczęliśmy poprzez wystosowanie zaproszeń wraz z opisami projektu skierowanymi do szkół podstawowych województwa pomorskiego. Etap ten okazał się trudny i długotrwały. Z prowadzonych analiz wynikało, że zarówno dyrektorzy szkół, jak i sami nauczyciele czują się obciążeni obowiązkami, które w dobie pandemii przeniosły się ze świata realnego do sieci. Podczas bezpośrednich rozmów z dyrektorami padały sformułowania:

„Nie mogę już nic więcej oczekiwać od swoich nauczycieli”

„Moi nauczyciele mają bardzo dużo obowiązków związanych z pracą i innymi projektami”

„Projekt jest interesujący, ale wśród kadry nie ma zainteresowania”

W konfrontacji z pojawiającymi się problemami rekrutacyjnymi nawiązaliśmy współpracę w tym obszarze z CEN oraz uczelniami wyższymi. Po wprowadzonych zmianach został osiągnięty sukces, co poskutkowało rozpoczęciem kolejnych projektowych działań.

7 października 2021 roku odbyła się konferencja otwierająca projekt pt. *Osiągnij mistrzostwo z Leonardo*. Sytuacja pandemiczna zmusiła nas do przeniesienia większości działań do przestrzeni internetowej. Nauczyciele Szkoły Ćwiczeń rozpoczęli realizację warsztatów w swoich obszarach. Część warsztatów metodycznych udało się przeprowadzić w formie stacjonarnej, co spotkało się z ogromnym zadowoleniem odbiorców, ale także samych nauczycieli Szkoły Ćwiczeń.

Oprócz opisywanych działań nauczyciele Szkoły Ćwiczeń prowadzili również lekcje pokazowe, które były filmowane, a następnie zostały opatrzone komentarzami nauczycieli metodyków - w celu stworzenia materiałów szkoleniowych. W kierunku nauczycieli szkół współpracujących zaadresowane były liczne działania w postaci szkoleń np. szkolenia z TIK-u, szkolenie z Cyklu Kolba, ale również działania w postaci spotkań Sieci Współpracy, których organizatorem był CEN, czy konsultacje

z psychologami. Realizując założenia modelu szkoły ćwiczeń działania były również skierowane do studentów Ateneum - Akademii Nauk Stosowanych w Gdańsku przygotowujących się do zawodu nauczyciela. Warto wspomnieć, że w ramach nawiązanej współpracy planowane są dalsze działania, wykraczające już poza projekt.

Bo przestrzeń szkoły należy do Dziecka

W tej krótkiej części chciałbym oddać głos tym, którzy w szkole są najważniejsi - Dzieciom. To Dziecko stoi w centrum zainteresowania szkoły tzn. nauczycieli, pracowników, rodziców, opiekunów, społeczności. Jak dzieje się inaczej i Dziecko schodzi z pierwszego planu w konstelacji szkolnej dzieją się rzeczy niebywale groźne. Natomiast szkoła jest tutaj rozumiana jako przestrzeń w rozumieniu Yi-Fu Tuana jako coś otwartego i kojarzącego się z wolnością (Mendel 2006: 10-11). Miejsce natomiast „jest jakimś jej zamknięciem (przestrzeni), jest przestrzenią własną, naszym światem, dotkniętym i naznaczonym naszą obecnością, jest domem, który kochamy” (tamże). Może w takiej percepcji szkoła powinna być rozumiana jako miejsce, coś czemu użytkownicy nadają znaczenia, ale też jako coś co definiuje użytkowników (idąc za koncepcją antropocienia Andrzeja Marca)? Na nasz użytek okreśmy szkołę jako przestrzeń, którą Dzieci są w stanie upodmiotowić, zrobić ją bardziej swoją, bardziej „zadomowioną” poprzez różnego rodzaju zabiegi, o których za chwilę. Perspektywa ta jest o tyle ciekawsze, że realizacja projektu Szkoła Ćwiczeń pozwoliła na doposażenie placówki i wielorakie remonty - czyli projekt bezpośrednio wpłynął na szkolną przestrzeń na Miałkim Szlaku.

Może wyda się to zabiegiem nazbyt odważnym i wykraczającym poza schemat puryzmu metodologicznego, lecz idąc za wezwaniem anarchisty metodologicznego Paula Feyerabenda - anything goes - wszystko wolno, uznałem za dopuszczalne odwołanie się do koncepcji Michela de Certeau. Francuski badacz - badający przestrzeń miejską - dostarcza

arcyciekawego podejścia metodologicznego. Konrad Miciukiewicz dostarcza nam wykładni koncepcji filozofa (2006: 209-236). Autor odwołuje się co prawda do badania demokratyzacji przestrzeni miejskiej, ma odnieść to do przestrzeni szkolnej - która także uwikłana jest w procesy makrospołeczne, trendy, przemiany technologiczne itp. Podobnie jak miasto, szkoła wymaga ciągłego analizowania zmieniających się lokalnych dyskursów, praktyk, wydarzeń - bo wszystkie te zmienne konstruują ową przestrzeń. Zdaniem badacza „socjologiczna analiza (...) powinna jednak przede wszystkim zadawać pytania o relacje pomiędzy obiektywnymi a subiektywno-społecznymi wymiarami wytwarzania przestrzeni, łącząc tym samym opis materialnych form przestrzennych z badaniem mentalnych i kognitywnych map rzeczywistości (...)”. Zatem analizowanie przestrzeni, tym razem szkolnej, musi dokonywać się na łączeniu zarówno aspektu architektonicznego oraz tym, w jakim celu formy te zostały stworzone, przeznaczonych funkcji oraz interesów twórców, jak i wartości i struktur interpretacyjnych - jak użytkownicy ich doświadczają. Czyli chcąc analizować ową przestrzeń musimy spojrzeć na nią całościowo - na jej aspekty fizyczne, jak i to co powoduje w swoich użytkownikach.

W kontekście wspomnianego wyżej De Certeau istotne są codzienne praktyki. W jego koncepcji przestrzeni istotny jest aspekt upodmiotowienia jednostki - filozof w indywidualnych działaniach użytkowników (w naszym przypadku szkoły) odkrywa „najważniejszą instancję kulturotwórczą”. W jego koncepcji „pospolity” człowiek jest pierwszoplanowym twórcą przestrzeni. Powszednie czynności tego człowieka stanowią kardynalny element twórczej reprodukcji życia społecznego.

Miciukiewicz pisze dalej "Kulturę wytwarzaną w praktykach życia codziennego opisuje jako kulturę ciągłej transgresji, przekraczania granic narzucanych przez totalizujące systemy". W zderzeniu z działaniami projektowymi, ową transgresję możemy odczytywać zarówno w działaniach realizatorów - dokonywanie zmian w zastanej przestrzeni, postępowanie według własnych pomysłów, ale także w działaniach Dzieci, które owe nowe przestrzenie mogą doświadczać na wybrany przez siebie sposób.

De Certeau opisuje tworzenie przestrzeni na zasadzie opozycji, swoistej walki między przestrzenią obiektywną, a przestrzenią subiektywną. Się widzi on w działaniach powszednich użytkowników „poruszających się w przestrzeni”. Ich codzienne praktyki stanowią zaczątek wypowiedzenia na nowo owej przestrzeni. To owe Dziecko jest w stanie stworzyć swoistą nadbudowę nad tym co jest z góry dane, a w ten sposób przestrzeń uczynić bardziej swoją, upodmiotowić ją. Dział się to może w praktykach chodzenia i opowiadania o tej przestrzeni.

Tak jak wspominałem, projekt wiązał się z licznymi inwestycjami m. in.:

- remont 4 sal lekcyjnych (malowanie, naprawa instalacji, naprawa podłóg);
- budowa wiaty przyrodniczej i szklarni;
- zakup ekranów interaktywnych;
- zakup pomocy dydaktycznych (przyrodniczych, językowych, matematycznych);
- pełne wyposażenie pracowni informatycznej (komputery, tablety, roboty Lego WeDo 2.0, Ozoboty, Photony);
- wyposażenie pracowni językowej w moduł interaktywny.

W tak zarysowanej przestrzeni głos oddamy Dzieciom, które tak opowiadają o projekcie i przestrzeni:

„Szkoła ćwiczeń kojarzy mi się z ćwiczeniem umiejętności, z pomocą jaką dostała szkoła”

„Ja to rozumiem jako wymienianie się wiedzą, odkrywanie nowych rzeczy”

„Nasza szkoła po szkole ćwiczeń jest bardziej nowoczesna, mamy więcej nowoczesnych rzeczy”

„Teraz lepiej się pracuje w szkole”

„Teraz w szkole jest fajniej, mamy długopisy 3D i roboty i więcej możemy się nauczyć”

„Jest więcej sprzętów do uczenia się, są nowe meble, nowe krzesła”

„Mamy ogródek, w którym hodujemy rośliny”

„My braliśmy udział w takich lekcjach pokazowych i po angielsku nauczyliśmy się o kulturach różnych krajów”

„Był to projekt, który miał ulepszyć warunki uczniów”

„Był to też projekt dla nauczycieli, aby podwyższyć swoje kompetencje”

„Szkoła ćwiczeń to poprawa środowiska w szkole, tak aby było lepiej i ciekawiej”

„Ja to rozumiem tak, że zyskaliśmy dofinansowanie, dzięki któremu zrobiło się w szkole ładniej i ciekawiej”

„To służyło integracji w grupie z nauczycielami”

„Szkoła ćwiczeń to szkoła która uczy metod nauki, programowania, innych metod”

„Ja pamiętam jak w tej sali była taka brzydka tablica i stare ławki. Dzięki projektowi zrobiło się tutaj ładniej, mamy nowe sale, nowe meble, chce się chwalić tą szkołą”

„Moim zdaniem szkoła ćwiczeń to była super szansa dla nas jako Leonardo. Zyskaliśmy dużo nowego sprzętu. Inni uczniowie z innych szkół mogą nam zazdrościć. Nasze lekcje są ciekawsze”

„Ja się cieszę, bo dzięki tym sprzętom z projektu zajęcia dodatkowe są ciekawsze. Możemy codziennie wykorzystywać jakieś fajne, nowe pomoce”

Z relacji uczniów wysuwa się na pierwszy plan nowoczesna przestrzeń, z której w pełni mogą korzystać wszystkie Dzieci. Analizując przestrzeń naszej szkoły dokonujemy zmian, tak aby ona - owa przestrzeń była dyktowana potrzebami Dzieci, aby to one ją kreowały i dostarczały pomysłów do zmian.

Joanna Malinowska - dyrektor Szkoły Podstawowej Galileo w Nakonowie i Lider tamtejszej Szkoły Ćwiczeń napisała: *„Powołanie szkoły ćwiczeń to decyzja nieodwracalna, to droga w jedną stronę. Decydując się na tak poważny krok należy mieć świadomość, że już zawsze szkoła będzie musiała sprostać najwyższym standardom, że nie będzie możliwości, aby obniżyć jakość (...)”* (Malinowska 2022: 42-43). Jako koordynator projektu w gdańskim Leonardo mogę się podpisać pod tymi słowami.

Jako szkoła mamy świadomość ogromnej odpowiedzialności spoczywającej na nas jako Szkole Ćwiczeń, ale patrzymy z nadzieją w przyszłość, oczekując i życząc sobie, aby projekt wydał owoce w postaci współpracy, trwałej refleksji w świadomości chociaż części osób „może zrobię to inaczej”, „może wykorzystam inne metody”, „może się podzielę tym sposobem”. Patrzymy również z dumą na naszą przeszło dwuletnią pracę w ramach realizacji projektu, na liczne owocne spotkania, na inwestycje, na nawiązane relacje.

Bibliografia:

- De Cereau M., Giard L., Mayol P. (2011). *Wynaleźć codzienność. 2. Mieszkać, gotować*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Thiel-Jańczuk K. (2016). *Taktyki wizualne. Michel de Certeau i obrazy*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Malinowska J. (2022). *Nakonowo - wielkie możliwości małej szkoły*. W: Koszlińska K. (red.): *Szkoła mimo wszystko, czyli o tym, co wydarzyło się w Nakonowie*. Włocławek: Państwowa Uczelnia Zawodowa we Włocławku.
- Mendel M. (2006). *Pedagogika miejsca i animacja na miejsce wrażliwa*. W: Mendel M. (red.): *Pedagogika miejsca*. Wrocław: Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej.
- Miciukiewicz K. (2006). *Miasto jako społeczna reprodukcja przestrzeni i kontrprzestrzeni miejsc*. W: Mendel M. (red.): *Pedagogika miejsca*. Wrocław: Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej.
- *Kroniki Szkoły Podstawowej nr 29 im. Jerzego Pucka w Gdańsku*.